

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

לינק לקובץ: **לחץ כאן**

תוכנית: רצועת הבטחון
תאריך: 21/02/2018
שעה: 19:30:26
רשת: גלי צה"ל

כותרת: ראיון עם פרופ' אודי לבל, סוציולוג באוני' אריאל ובמרכז בגין-סאדאת למחקרים

אריאל היימן : אני אריאל היימן, האזנה ערבה ובואו נצא לדרך. ערב טוב לפרופסור אודי לבל, סוציולוג באוניברסיטת אריאל ובמרכז בגין סאדאת למחקרים אסטרטגיים אודי לבל, סוציולוג באוניברסיטת אריאל ובמרכז בגין סאדאת למחקרים אסטרטגיים : ערב טוב אריאל היימן : השבוע כאמור מתקיים במכללת כינרת הכנס הרביעי של אגודת חוקרי צבא / חברה. אני מבקש לשוחח איתך הן על המתרחש באופן כללי במחקר בתחום הזה ובהמשך על אחד מתחומי המחקר שלך באופן אישי: קהילתיות צבאית. אודי אתה אחד החוקרים היותר ותיקים בתחום צבא / חברה - איך אתה רואה את ההתפתחות של המחקר לאורך השנים בנושא הזה? אריאל היימן : התפתחות שאפשר לאפיין אותה בהרבה מאוד רכיבים, אבל אם ניקח את ה... אולי את הדרך המרכזית היא

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

שההתפתחות כבר זנחה מזמן את הצד הצבאי של יחסי צבא / חברה . זאת אומרת אם בהתחלה המחקר היה מחקר מאד פונקציונאלי, שבעיקרו הוזמן על ידי הצבא בשנות השבעים, בשנות השמונים - איך מכינים יחידות, איך מכינים חטיבות, איך מודדים מוטיבציה, איך מתמודדים עם טראומה, איך מתמודדים עם פוסט טראומה, איך יוצרים מיון יותר נכון, כלים פסיכולוגיים, כלים סוציולוגיים : היום דווקא המגמה אני לא הייתי אומר התהפכה, אבל התווספה לה - התווסף לה צד נוסף, ובעצם המחקר ברובו הוא עוסק בצבא, אבל כדי להגיד משהו על החברה. כי הצבא הוא גוף כל כך מרכזי בחברה הישראלית, שבאמצעותו - קח רק את הנושאים, שאתה הזכרת, אפשר ללמוד על מגדר, ועל קהילות ועל מודעות ועל לאיכרון ועל שכול ועל אובדן ועל יחסים בין קבוצות חברתיות, ועל פערים כלכליים, ועל סרטים וקולנוע ודימויים חזותיים ועוד מעט כשיהיה פורים אנחנו גם נוכל לראות איך צה"ל משתקף ברחוב בגני הילדים. כך שהמחקר עבר ממחקר שהוא שם במרכז את הצבא, למחקר שבאמצעות הצבא בעצם אומר משהו על החברה, כי זה בעצם הגוף היחיד שכל החברה מצויה בתוכו.

אריאל היימן : צה"ל עסוק ביחסי צבא / חברה, כמו שאמרת מין הסתם מיום הקמתו - לא יכול להיות אחרת. אבל אני זוכר באופן אישי אפילו שהנושא הוגדר בצה"ל לנושא מרכזי הדורש

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

טיפול התייחסות, וגם דיאלוג ושיח עם החברה הישראלית, רק בתחילת שנות האלפיים. מנקודת מבטך איך הצבא מתייחס לתחום הזה בכלל? ואני מתכוון ... ולמחקרים שלכם? ואני מתכוון לא לממד"ה שזה הגוף האמון על המחקר בתחום הזה - ממד"ה המחלקת מדעי ההתנהגות של צה"ל, אלא דווקא למפקדים, למטה הכללי - איך הצבא רואה אותכם, את האגודה הזאת ואת כל ה...ככלל ואת השותפים בה כפרטים? אריאל היימן: אני אעיד מהנסיון שלי, אבל גם עם כמה תובנות, שאני ככה אעטוף אותם: אני חושב, שעד שנות האלפיים אתה צודק, שאתה נוקט פחות או יותר בתאריך הזה - הצבא כצבא לא יותר מדי ספר את החברה האזרחית לא במובן של התנשאות או התנכרות אליה, אלא במובן, שהוא ידע, שמכסת החיילים, שאמורים להתגייס תגיע. ושוב מאותם מגזרים, שחיילים לא אמורים להתגייס ככל הנראה רובם ככולם לא יגיעו. מה שאומר, שמצד אחד אין לו איזה בעיה גדולה של מה שקראנו בשיח החברתי או התקשורתי בעיית המוטיבציה. ומצד שני אין לו איזה בעיה גדולה בהפעלת הכוח, כי אנשים, שמגיעים - מגיעים בסך הכל מרקעים די דומים, ואם להיות יותר מדויק מזה גם החינוך הממלכתי והממלכתי דתי. ובאמת משנות האלפיים קורה דבר מאוד מעניין, שחלקו חיובי וחלקו שלילי מבחינת הצבא. זה כבר לא מובן מאליו שכל קהילה שולחת את בניה לצה"ל - כך, שצה"ל בהחלט

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

צריך להתחיל להבין מה קורה שם בחוץ ומונע מקהילות לתת לגיטימציה לבניהם להתגייס. ומצד שני קהילות חדשות, רוצות להתחבר לישראליות ואפילו טוענות שהם אפילו יחליפו את הישנות, אבל כשהם מגיעות, הם מגיעות לשאת בנטל, אבל הן מגיעות גם עם תרבות מסוימת שהמקום שבו נושאים בנטל עדיין לא ערוך אליה. ולכן גם מתחילים הרבה מאוד מתחים פנימיים. אני חושב שמעצם העובדה שהאגודה הזאת היא לא רק אגודה אקדמית, אלא היא כל כך מוזמנת לבסיסים, להגשת דו"חות להתארחות בפו"ם, עם ... במחצביים בהרצאות שוטפות לחיילים, אני חושב שהצבא לאט לאט מתחיל להבין, ש... אני אגיד משהו קצת יומרני אולי, אבל שלסוציולוגים יש משמעות אסטרטגית עבורו. כי המפקד צריך לדעת איך המציאות נראית בעיניו של החייל חובש הכיפה, ולא חובש הכיפה, והבן למשפחה להט"בית והבן למשפחה אתיופית, ואיך כל אחד רואה את המציאות, ואיך הוא מצליח לסנכרן בין כולם ביחד. והידע הזה הוא ידע שיש לו באמת בסופו של דבר משמעות אסטרטגית. זה נכון, שאנחנו לא קמ"נים במובן ה... של חיל המודיעין, אבל אני חושב שהמודיעין החברתי הזה

אריאל היימן : קמ"נים מסוג אחר

אודי לבל : הוא.... בדיוק הוא נכס אסטרטגי, שקשה מאוד לתפעל כוח, בטח בצבא - בצבא, כמו הצבא ישראלי בלי להיות

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

חשוף אליו.

אריאל היימן : בוא נעבור ברשותך לאחד מתחומי המחקר שלך - קהילתיות צבאית. נגעת בו בעצם בתשובה לשאלה הקודמת. ספר לנו בבקשה למה הכוונה במונח הזה ומעט על המחקר שלך.

אריאל היימן : בשמחה. כשאנחנו מסתכלים בספרות בעולם המושג קהילות צבאיות, הוא מושג מקובל, והוא בדרך כלל נועד כדי להפריד בין קהילת, בוא ניקח את זה בהקשר הישראלי, קהילת חיל האוויר או קהילת המודיעין, או קהילת השריונרים או גולני מול צנחנים. זאת אומרת איזשהו מושג יותר פופולרי, פופוליסטי, שככה נועד לתת ז'רגון, שמאפיין קבוצה של חיילים עם איזושהי רוח לחימה ומורשת קרב משותפת. אבל בחברה הישראלית אנחנו שמנו לב בשנים האחרונות שהמושג הזה הוא כנראה יותר מורכב והאור נדלק, כאשר כבר שנתיים ברציפות ראינו את הנתון הבא, שרב הולך וגדל של החיילים, שצה"ל מסמן אותם ככאלה, שעושים שירות משמעותי, שזה מושג צבאי, זה לא מושג שלי. זאת אומרת אנשים, שמגיעים, מגיעים לשירות יותר משמעותי, עם יותר נטיות גם להקרבה, מצד אחד או לחתימה לקבע מצד שני - ברובם לא מגיעים כפרטים בודדים, אלא מגיעים אחרי איזשהי הכנה - שנת שירות, מכינה קדם צבאית, ישיבת הסדר או גם אם ללא הכנה מתוך איזשהו שיח יותר מגויס, יותר ברור להם לאן הם מגיעים ובשם מי הם מגיעים. והתחלנו לעשות קבוצות מיקוד

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

בקרב חיילים משוחררים, שעשו שירות משמעותי וגילינו, שבעצם מדובר באנשים שמבחינתם הם באמת מתגייסים כנציגים של קהילה מסוימת, עם ציפיות מסוימות, עם ידע מוקדם על הצבא, וגם עם קווים אדומים של 'מה אני מתכוון לעשות ומה אני לא מתכוון לעשות' אריאל היימן: כלומר, כל חיל, כל חייל יודע, או כל אחד, שמתגייס יודע להגדיר את עצמו כשייך לקהילה מסוימת?

אריאל היימן: לא הייתי מגזים עם 'כל חייל', אבל הייתי אומר, שאותם אנשים, שבאים לשירות משמעותי, ושמראש כבר קוראים על הצבא, מדברים על הצבא, חשופים לשיח על הצבא - וזה לא משנה אם זה כי ההורים שלחו אותם לכיתות סייבר כדי שיגיעו לשמונה מאתיים, או כי בית הספר - מובן מאליו שהוא מאמץ מכינה קדם צבאית, שבה הם בילו. הפנטזיה הזאת, שהייתה פעם בצבא, שאתה עובר את ה... את מפתן הבקו"ם ומרגע זה אתה תהיה נתון לאיזשהו כור היתוך, שיעשו ממך חייל, שהוא חייל, שהוא חייל - זה לא נכון. לרובם יש איזשהו אחר משמעותי, שגם בזמן, שהם משרתים הם זוכרים, שהוא שם מביט עליהם, וזה לא משנה אם זה מישהו שבא ממקום, שמאוד מסתייג מהשירות בשטחים, כי במכירת רבין דיברו על זה, או שמישהו, שדווקא בא למנוע את ההתנתקות הבאה ולהחזיר עטרה יושנה, ולתת לצה"ל לנצח כי הוא בא ממכירת בני דוד. או שהוא

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

מישהו שבא ממכינה קדם צבאית, שאמורה להכין בנות, אבל הן רוצות להוכיח למחנה שלהן בבית, שהם יחזרו לא פחות דתיות, כי כל מה שהרבנים אמרו עליהם צריך להוכיח, שהוא לא נכון. או מישהו משמונה מאתיים, שבכלל מבחינתו הוא בא לכאן כדי לקבל את ההזדמנות, לצאת לשוק העסקי, ומה שהכי מעניין לדעתי, וסליחה שאני ככה מאריך, אבל זה שבסקר דעת קהל, שעשיתי עם ה... עם עמיתי, ד"ר איתן אורקיבי, בציבור הרחב -מה שאנחנו רואים וזה ההפתעה הגדולה היא שהציבור מודע לזה, נוח לו עם זה, והוא לא נופל מהכיסא, שחיילים שונים התגייסו, כאשר יהיה ברור לצבא, שיש דברים שהם, איך נקרא לזה? פחות בשבילם.

אריאל היימן: טוב. דברים מעניינים בהחלט. תודה לך פרופ' אודי לבל. בהצלחה בכנס וערב טוב. אריאל היימן: ערב טוב.